" دۆت لە بەرزەخدا ".. رێژگار خالید

بەهاوبەشی نووسراوە لایەن " یەت بانەر " بە ناتاوە تورک و " سلاحەدین دەمیرتاش " بە ناتاوە کورد .
ئەم هەمانە لایەن " فەرهاد چەمانی " وەرگێرانی کردووە .

- ئاگەرچی هەردوو نووسەر هەرگیز یەکدیان نەبینیوە کەچی هاوفکری یەکدین و دیوە تاریکەکەی مێژووی کەماری تورکیا دەنووسنەوە .
- هەمانەکە ئەوەندە بەوردی و جوانی نووسراوە تاکتایی هیچ خوێنەرێک هەست ناکا کام بەشی هەمانەکە " یەت بانەر " یانیش" سلاحەددین دەمیرتاش" نووسیوویەتی .

" چەند ووشەیەک "
هەر کەسەک ئەو هەمانە بخوێنێتاوە پەویستە شەرم بکات ببێتە جاسووس یاخود خیانەتکار دژی نەتاوەکەی یاخود خوێنی هاوزمانی خەی بژێنێت .

" لەئەستادا "
لەبەر ئەوەی دیدگایەکی نوە لەسەر پرسی کورد لەباکوری کوردستان یاخود کەماری تورکیا دروستبووە ، ئەم خوێنە هەشە یاخود ئەم مێژووە پە لەخیاەتی لەگەنا دژی نەتاوەی کورد هەبوو ، چاوەڕێین دیدگایەکی نوە بە ئەو هوونا کییە بێتکایەوە یاخود بزانین ئەو قسانە بکوە دەگات یانیش کەمەک قسەن و نابنەکردار وەک قسەی سواو دەمێننەوە .

" هوانینی تاکی تورک "
ئاگەرچی دەگەمەنن بەهام چەندەها تاکی تورک هەبووە لەم سەد ساە بەرگریان لە زمان و ناسنامە و جل و بەرگ و کلتور و مافی نەتاوەی کورد کردیە و دژی ئەو فکرییە بوونە ، هەموو شتێک لەمڕۆی کورد وەربگرێتاوە و نوقمی عەقلیەتی کیلگرایی و دەستەمۆی فەمی بە تورک ببێت .
لەبەرامبەر دیان کورد بوونەتە کیلە و جاش و خزمەتکار و چەکداری دەوەتی تورکیا و لەجیاتی بەرگری لەمافی نەتاوەکیان بکەن بەزمانی تورکی و بەئاەای تورکیا و بەجل و بەرگی سەربازی تورکیا بەداخاوە مڕۆی کوردیان کوشتووە !

" پشهاتکی نو "

ئەوەی گرنگە بزانرێت دیدگای تاکی تورک چییە لە بارەی پرسی نەتەوەی کورد و تاکی کورد ؟! و بە چ پێوانەیەک و هاوتایی تاکی کورد چییە لە بارەی دەوڵەتی تورکیا و دەستوور و ئەم مژوولە هەشتای تەدا بوو بە قوربانی؟!
لە جیاتی وەڵام بیرخستنەوەیەک گرنگە //
دوای ئەو هەموو تاوانە دژ بە نەتەوەی کورد کراوە بەیە بە ئومێدەوە دەواین و دەبینین سەردەمێک لە پێشمانە ، ئایا تاکی تورک بەوا دژکات داهاتوویەکی پە لەشکە و پە لەسەروەری هەیبە تاکی کورد لەکەماری تورکیا ؟!
بە وەڵامی ئەو پرسیارە پێویستە ئاوڕێک لەم مژوولە سەد ساڵەیە بدەینەوە ، ناتوانین باوەڕ بەم شکەیە بکەین بە لە بیرکردنی ئەم مژوولە تاریکە بریندکانی ساڕێژ نابێت ، لە بیرکردن ناتوانێت خوێنی هەزاران شەهید بگەڕێنێتەوە و ڕوحی هەزاران مرۆڤیش بگەڕێنیتەوە و ئەو وێنەیش ناسڕێتەوە لە زهنی تاکی کورد دروستبووە لە بارەی هەزی چەکدار و سەرباز و پۆلیس و جەندرمە و میتی تورک هەیە ئەم هەزە چەکداریە بووە بەکابووسێک و وەک شاخەکە پڕە لە ڕق و کینە و دژە ئینسانی .
پێویستمانە ڕوحی ئینسانی تورک بگەڕێت و نەفرەت لەم مژوولە بکات سەد ساڵە هەیە و گەڕانکاری گەورە بەسەر هەموو شتەکدا بێت .
_ پێویستە زهنی تاکی کورد بگەڕێت و سەردەمێکی نوێ لە تورکیا دروست ببێ .
_ چیتر زوڵم لە بوون و زمان و پێگەی کەمایەتی و پێگەی کەسی و داهاتووی تاکی کورد نەکرێت .
_ ماف بگەڕێتەوە بە نەتەوەی کورد ڕژێکیش بێت هەموو ئەو شتانەی بەسەر نەتەوەی کورد هاتووە وەک مژوویەکی پە لە ڕق و پە لە ناشازی بنووسرێتەوە و لە داهاتوودا مندالی تورکی لەسەر پەروەردە بکرێت هەیەکە یانیش تاوانکە سەد ساڵە هەبووە بە نوچوانی خەیان و مژووکیان .
کەکی بابەتکە ئەویە ئینکاری لە بوونی نەتەوەی کورد کراوە بەمانای ووجودیەتکەی وەک مرۆڤ و شتێک نەبووە بە ناوی نەتەوەی کورد .
هەموو ئەو پرسیار و باسانەی لە ڕەمانکەدا نووسراوە نەتەوەی کورد قوربانی بووە وە دەوڵەتی تورکیا بەچاوی دوژمن و بەچاوی تیرۆرست لەکوردی ڕوانیوە !
" سەرەتای ڕەمانکە"

لێگەی دوو کارکتەری سەرەکی ڕۆمانەکە بەناوی " ئایقاز دەر " و کەسێک بەناوی " سنان " پێشکەی پارێزەر ئاشنا دەبین .
" دواتر دوو کارکتەری دیکە دێنە نێو دەقەکە "
" جان یوجل " کوڕی پارێزەر سینانە گەنجەکە وەک هەموو گەنجانی ئێستای دەوڵەتی تورکیا خەریکی ژیانکردنە و بەوای بژیانی مەدەرنە هەیە .
" بەرفین یانیش فاتمە " کچێکی کوردە لە ڕۆژئاوای کوردستان ئاوارەی هەرەمی کوردستان دەبێت و دواتر دەچێتە وڵاتی تورکیا و دەیەوێت بەشوێی قاچاخ بچێتە ووڵاتی ئەمانیا .
جان و بەرفین دەکەونە پەیوەندی خۆشەویستی بە گەشتێک دەچنە ناوچەیەکی کەناراوەکانی باشووری وڵات ئەم ناوچەیە نزیکە لە بنکەیەکی سەربازی، لەپڕ تەقینەوەیەک ڕووددا و هەردووکیان تاوانبار دەکرێن گوایە چالاکی تیرۆرستیان کردووە ، ناوچەکەدا وەستگەی بەرهەمهێنانی وزەی ئەتۆمی لێیە .
" ئایقاز دەر " وەک ژنەڕەکی خانەنشینکراو بەتەنها دژیت دوور لە جەنجاڵی ژیان لەناو سروشتی کەناراوەکانی باشووری ووڵات دژیت ڕووداوەکانی هەشتاکانی سەدەی بیستەم دەگەڕێتەوە دەبێتە شاهیدێکی گوناهبار بەسەر ئەو شتانەی ویژدانی هەڵاهەڵا دەکات و دەیەوێت مژوو شێن و کێن دەکات .
" سینان " وەک کوردێکی پارێزەر هەموو شتێک دەگەڕێتەوە لژیانیدا ڕووبەڕووی بەتەوە و بەرگری لەو کێیسانە دەکات زوڵم و ستەمیان لێکراوە لەهەشتاکانی سەدەی بیستەم کاتێک ئایقاز جڵادێکی بەویژدان بووە و ئەو شۆڕە لەبیرناکات لەگەنجی بەدەستی ئایقاز لێیدراوە کاتێک ڕووبەڕووی بەتەوە .
دوای تەقینەوەکە " جان یوجل و بەرفین " تاوانبار دەکرێن ، کەچی لەکۆتایی ڕۆمانەکە هەموو شتێک پێچەوانەوە دەبێتەوە و بەدیار دەکەوێت کەسانێکی دیکە هەن و بکەری تەقینەوەکەن ! پێش هەر شتێک پێویستە ئەوە بخەمڕوو ئەو ڕۆمانە دووشتی تێپەڕکردوو

1. گرانەوە و نووسینەوەی مژووی سەردەمێکی پڕ لە درێ یانیش بەپاڕوانیشاندان و سەرشۆڕکردنی سەدان مرۆڤی کورد بووە قوربانی .
2. دروستکردنی دونیایەکی خەیاڵی مرۆڤ بکاتە فریشتە و پڕی وابێت پەیوەندیی نێوان مرۆڤکان و دونیایی جوانی هەموو

شتێک بدە و خەیاڵی خۆنەری بنووسێتەوە .
دەتوانین بڵێین ئەو هەمانە لەسەر ئاستی نەتەوەیی یانیش لەسەر ئاستی ئایینی نانووسراوە .
بەکو دوو مرۆڤی کۆمۆنیست کە بەوایان بەدادی کۆمەڵایەتی هەیە بەناو لەدوو سەردەمی جیاواز شتێکان دەکەنە یاداشت " ئایڤاز دەرە " دوای هووخانی دەوڵەتی تورک و گرتندەستەات لەلایەن ئیسلامی سیاسییەوە و پیربوونی دایەوەت بەئاسوودەی بژێت ، " سینان " وەک گەنجێک لە قۆناغی خوێندنی زانکۆ دیانەوەت هەموو مرۆڤێک لە ووڵاتی تورکیا بەبە جیاکاری لە ئەرک و ماف و یەکسان ببن و بەرگری لەنەتەوەکەی دەکات .
دوای تەمەنێک لەەشتنی هووبارێک لە خوێنی مرۆڤی کورد پرسەکە لەسەر ئاستی جیهاندا دەنگدانەوەی بەدروست دەبێت ، هەموو دونیا دەنگدانەوەی بەدەوەت و دەسەاتی تورکیا دەەت هەرگیز ئەم کۆشەیە بەشەە چارەسەر ناکرێت ئەگەرچی هەتاکو ئێستا درێژەی هەیە .
بەتەپەبوونی کات و کودەتای سەربازی و گرتندەسەاتی ئەپەزسیۆن خوونی دەوەتی نەتەوەیی تورک و ئەتاتورک دوای سەد ساە کەتایی پێهات .
هەژموونی ئیسلامی سیاسی و لاوازی حزبی نەتەوەی تورک وایکرد هەموو شتێک لەکەماری تورکیا پێچەوانەوە ببێتەوە .
دوای هووداوی تەقینەوەکە و گەان بەدوای " جان یوجل و بەرفین" لەلایەن " سنانی پارێزەرەوە " چاوی دەکەوێتەوە بە چاوی " ئایڤاز دەرە " ژنەالە جەلادەکەی سەردەمی گەنجی ، بە هەردووکیان پێشیمانییەک دەیێتە پێش ژنەالەکی سەربازی پشت لە ابردووی دەوەتەکەی دەکات و دەەت تاوانکانی سەدەی بیستەمدا هەرچەندە یاسایی بێت و بە تیرەر بناسرێت دووربووە لەهەموو بەهایەکی ئینسانی و ئەخلاقی و ئیدارەدانی سەربازی .
هەر ئەوەشە وادەکات کاردانەوەکانی ژنەالەکی باا چەندە زەحمەت بێت هەست بەتاوان بکات و پێی وایە هەموو شتێک شایەنی ئەوەیە پشتی تەبکەی ، ئەژموونی ژیان فێری دەکات مرۆڤایەتی چەندە گرنگە ، لەژیانی " سینان " تەنیاییەک هەیە هەرگیز کەتایی نایێت، ابردوویەک هەیە هەرگیز لەبیرناچێتەوە ، هیلاکییەک هەیە لەناو دەیان چیرەک و چیرۆکی ژیانیدا دووبارە دەبێتەوە چاوەوانییەک هەرگیز کەتایی نایێت .
پارێزەرەکی ماندوو لەژێر کاریگەریی فیکری کۆمۆنیستی و

نادادی ژیان دەیان دەقی بەرگرینامە و پشتگیری لەخۆکی ستەملێکراو بنووستووە .
ئەو پارێزەرە ململانێی ژیان دژکات و مردنیش ئازیزانی دەبات .
دوورکەوتنەوەی هاوسەری و منداڵەکەی وادەکات خەزگە بمردن بخوازێت لەگەڵ ئەوشدا نەبوونی و هەژاری ناچاری ناکات سەربەرزانە نژێت .
بە ئەوەی مژووی کورد و کلتوریی کورد و دیدگای کورد بە تورکی نەکرێت .
بەباشی دەزانم دیدگای " رەبەر ئەجەلان " لەسەر کۆتایهێنان بە " پرسەی پ ک ک " لە بارەی پەسەی ئاشتی و داهاتووی کورد لەنەو ڕەماندکە دەنگی داوەتەوە بم شێوەیە دادەڕژم :
" پرسی سیاسیەت "
شەرم لەخەم دەکەم چەن کەشی سیاسی و هەشی دەوڵەت هەمووانی یەخسیر کردووە چەن شەوازی بیرکردنەوەمان ئاراستەدەکات کورد یەکسانە بە تیرەرست سانانکە هەموو ڕژێکی خودای لەهەموو کەناڵێکی تەلەفزیەندا هەموو سیاسیەکان و قەڵەم فرۆشکان مەگەر لەبەیانی تا ئێوارە مشکمان ناکەن؟! " لاپەڕە 142 " .
" پرسی شەڕ "
ئەوانەی شەڕ لەگەڵ دەندەکان دەکەن پێویستە ئاگایان لەوە هەبێت نەبنە دەندە… دڕیە؟ ئەگەر بە ماوەیکی درێژ سەیری بشایەک بکەیت بشایەکەش سەیری تە دەکات . " لاپەڕە 143 " .
" پرسی دەسەڵات "
بەوامان بوەیە ئەوانەی بچک دەسەڵات دەگرنە دەسەڵات هەرگیز نابە وڵات بەڕەوبەرن چونکە مەیلیان بەلای ئەوەیە بە بکارهێنانی چک و هەز حوکمداری بکەن، ئەوانەی فکریان پشت بچک دەبەستن بەدەنیایەوە هەژاری فکرین . " لاپەڕە 146 و 147 " .
" پرسی دادپەروەری "
تا دادپەروەری بەدی نەیێت ئاشتی بەدی نایێت بە ئەمش پێویست دەکات لەپرسینەوە لە هەموو ئەو تاوانانە بکرێت لەڕابردوو ڕوویانداوە ، ئیدی ئەو شتانەی لەکاتە ئاسایەکانیشدا ڕوویاندا نابە نادیدە بگرین .
" لاپەڕە 165 و 166 " .

" پرسی ئاشتی و زەرترین مشتومە "
لەدەخەکی وادا کە لەگەڵ کە ئاشت دەبەتەوە؟! لە کامە زەمینەدا ؟! چەن ئەم کەمەگەیە لەداهاتوودا بۆئاشتی بۆیەکەوە دەژی؟! " لاپەڕە 167 " .
" پرسی تاوان "
لەوەتەی لەسەر ئەم خاکەدا ئەو ئامرازی پێی دەگووترێت دەوڵەت هەیە سەرباری هەیە بەردەوام بەرانبەر خەڵک و گەلانیتر تاوانی کردووە بە تاکە جارەکیش لەپرسینەوەی لەگەڵ نەکراوە ، هەرکە دەوڵەتی دەکەوێتە دەست بۆئاسوودەیی و بێپەروا تاوان دەرحەق بەخەڵک دەکات هیچ ئەمان و ئەولەیەک بە هاونیشتمانیان نەماوەتەوە . " لاپەڕە 179 " .
" پرسی کورد "
ئەم ووتاتە بۆتایبەت دەسەڵاتدارەکانی هەرگیز پاکحسابییەکی ویژدانی ناکەن . " لاپەڕە 214 ".
" پرسی داهاتوو "
تە بڵێی هەژەک ئاشتەوایی ئەم مەملەکەتە بگرێتەوە؟
" پرسی کورد"
ئەو دەمەی هەشتا لە باشووری هەژهەڵات لەئەرکدا بووم دەرکم کرد هەوماندا ملیەنان کەس بەچاکی ئاشنای زمان و کلتور و دابونەریت و جوگرافیاکەیان نین لەخەمان بچونین.
هەوماندا کوردان بەتورک بکەین .
لەبنەڕەتدا ئەگەر توانیبامان لەمەدا سەرکەتووبین هیچ کێشەیەک نەدەما ، بەڵام ئەوەتا لەسەر جەخەوکەم هەستام لە بەردەبانە سەرانسەرکەی بەردەم پەنجەرە لەو شەپەبانەی بەدەم کەفچەنەوە هەڵدەستان و دەکشانەوە بە دوور دووراني دوور هامام ، ئە چی دەبوو ئەو کوردانەش ئەو ناسنامە تورکییە هەشنگەر و مەدەرن و هازاوییان بە خەیان قبووە کردبا خراپ دەبوو؟
هەر کوردبوونە چیاییە دواکەوتوو و گوندیان بەخەیان هەبژارد .
دەوران چەرخا کوردان هەشنگەریی خەیان داهێنا و ئەمەیان تێپەاند و ئەمەش دواکەتووین .
بە نموونە ژمارەی گرتنەدەستی دەسەڵات لە حیزبەکانی ئەواندا لە لایەن ژنانەوە بوونە پەرلەمانتار و شاردار و چەندین لەئەمە زیاتر بوو .
ئەدی نەیان دەگووت ئەوان گوندەکین و جووتیارن و ئەمەش شارستان و مەدەرن بووین ؟!

ئەوتا ئەمش بەخشم سەختەددانی پێدا دانێم و قبوولی دەکەم . " لاپەڕە 220 و 221 " .

" پرسی خیانەت و خەفرەشی "

ژیان لەدیدی ئایقاز دەرە ژنەرالی سەروبەندی کودەتای 12 ئیلول ساڵانی هەشتاکانی سەدەی بیستەم دەگەڕێتەوە :

ئەرکی ئەمە ئەوەبوو کوژاندنەوەی دواین تروسکایەی لانەو چاوانیان و لانەوبردنی پارچەکانی دواین سەرهەڵدانیان بوو .

ئەمە دەزانم لە ئەرزی واقیعدا هەرگیز سەرکەتوو نەبووین لەوەی پارچەکانی ئەو سەرهەڵدانە لانەوبەرین و ئەو گەنجانە یەخسیر بکەین .

لایەنی سەمبۆلی ئەمە لەوەدایە هەست بە دەخشیەکی شاراوە دەکەم کە پێچەوانەی ئەوەی ویستمان شکایەوە .

ئەوە ئەمە بوو دەڵاین ، ئەمە دەڵاوکە بووین گەنجینەکان ئەگەر هەبازکەشتانم قبووە نەبێت لەگەڵ ئەوەشدا لەسەر حەق بوون .

قارەمانی پاسەوانی کەماری تورکیا بەدەستی خەمان گەمان بە خەمان هەکەند . " لاپەڕە 36 و 37 . "

" پرسی نیشتمانپەروەری "

ئاژەدەستانی ووڵاتەکەمان هاوشێوەی نیشتمانپەروەرەکانمان کەدەتە سەر قسەکردن هیچ لەخیاندا ناهێنێوە ، بەڵام دووراودوورن بەبە ئەوەی زەحمەتێک بەخیان بدەن بەبە ئەوەی هیچ بەرپرسایەتییەک بگرنە ئەستە . لاپەڕە 60 " .

لەکەتایدا بەم شێوەیە دەگەمە دەرئەنجامی خوێندنەوەکەم بە هەمانکەی :

وەک " ئایقاز دەرە "دەڵەت گەورەترین ناپاکی لەمژوو بکرێت تەنەگەیشتنە لەی بەم شێوەیە ناپاکی لەداهاتووشدا دەکەیت . " لاپەڕە 12 " .

پرسی داهاتووی کورد لەبەردەم چارەنووسکی نادیارە ئەگەر بابەتەکە ببەستریتەوە بەپرسی پەرلەمان و دروستکردنی کەمیسیۆن و باسکردنی کێشکان بەم شێوەی ئێستا هەیە ، تەدەگەین کێشەی کورد هەرگیز چارەسەر نابێت .

تکایە، خاسی مەکەن، با خراپتر نەبێت!/٣.. ئاکە مارانی

ە ، ە ، ە ، ە (فەن) یان (ئەلەفەن)؟

.٣
/ە ەە 1 ٧: فەنەم، واتای واژەکان دەگەەەت و جووتواژەکان* لە یەکدی جیادەکاتەوە. پێچەوانەی ئەو بەچوونانەی کە /ە/ بە بژێی ناوچەیی و ئەلەفەن هەژمار دەکەن، دەیان جووت-واژە هەن، کە بە /ە/ گەدەکرەـــن و بەرانبەر بە ئەوانیـــش واژەی دیکە هەن، کە بە /و/ گەدەکرەـن و واتایـان جیـاوازە و بەس بە هەبـوونی /ە/ .. /و/ لە یەکدی جیادەکرێنەوە. واتە لەنەو ئاخاوتنی هەرامی (بەجگە دیالەکتی ناوچە سنووریەکانی هەرامان) هەم فەنەمی /ە/ و هەم فەنەمی /و/ هەیە. /ە/ هەم لە سەرەتا و هەم لە نەوەند و هەم لە کۆتایی واژە بوونی هەیە. نموونە:..

بە درێژی بابەت کلیکی ئەرە بکەن..

xasi meken ba xraptr nebeet-3Download

ەەـــی چیـــن لە تەکشکانـــدنی فاشیزم.. محمد عبدالقادر

هەشتا ساڵ لەمەوبەر چین ەوبەووی شەی درێژخایەن و وێرانکەر دژی میلیتاریزمی ژاپۆن و فاشیزمی جیهانی بووەوە تا سەرکەوتنی ساڵی ١٩٤٥ نەک هەر کۆتایی هاتنی جەنگی بەرخەدانی چین لە دژی دەستدرێژی ژاپۆن (١٩٣١-١٩٤٥) بوو، بەڵکو بووە بەردەکی بناغەی سەرکەوتنی جیهانی بەسەر فاشیزم لە کاتی جەنگی جیهانی دووەمدا. ئەمەش، لە کاتێکدا جیهان بیر لەم ساتەوەختە سەرکیـیە دەکاتەوە، گرنگی خەبات و قوربانیـدانی چیـن بەردەوامە لە دەنگـدانەوە بە قـووەی هەم لە یادەوەری نەتەوەیی و هەم لە مێژووی نـودەوەـتیدا

لەشکرکێشی تەواوەتی ژاپۆن بۆ سەر چین لە ٧ی تەممووزی ١٩٣٧ دەستپێکرد، دوای هێرشێکی درێژخایەن و بەرفراوان بۆ داگیرکردنی مانچوریا لە ساڵی ١٩٣١ دەستپێکردبوو، بۆ ماوەی ١٤ ساڵ خاکی چین بوو بە سەنگەرێکی سەرەکی لە شەڕی ئاسیا دژی فاشیزم. شارەکان وێران بوون، ملیۆنان کەس بوونە قوربانی – لەنێویاندا کۆمەڵکوژی نانجینگ لە ساڵی ١٩٣٧ – پەیوەندی لە یادەوەری بەکۆمەڵی گەلی چیندا چەسپاند

سەرهەڵدانی ئازاری بێئەندازە، نەتەوەی چین هێندەوە خۆی هەڵدەست بکات. شۆڕشگێڕە هەژار سیاسی و کۆمەڵایەتییە جەراوجێڕەکانی کێڕدەوە، لەوانەش پارتی کۆمۆنیستی چین و حکوومەتی ناسیۆنالیستی، لە بەرەیەکی یەکگرتووی دژگۆمان بەناو چارنووسسازدا. بزووتنەوەکانی خۆپیشاندەرانی لە شارەوە بۆ گوندەکان، لە سوپاوە بۆ هاووڵاتیانی ئاسایی بەهاوبوونەوە، زەمینەی سەرکەوتنی دواجاریان دانا

شەڕی چین دژی ژاپۆن یەکێک بوو لە شانۆ سەرەکییەکانی خەباتی جیهانی دژی فاشیزم. بۆ ماوەی هەشت ساڵ پێش ئەوەی هێرشی سەر پیرل هاربەر ئەمریکا بۆ تەواوی ئابکشێتە ناو جەنگی زەریای هێمن، چین نزیکەی بە تەنیا لە دژی فراوانخوازی ژاپۆن وەستابوو. چین بە بەستنەوەی زیاتر لە نیوەی سوپای ژاپۆن فشارەکانی لەسەر هێزەکانی هاوپەیمانان لە ناوچەکانی دیکەدا بە شێوەیەکی بەرچاو کەمکردەوە

زیاتر لە ٣٥ ملیۆن چینی لە کاتی شۆڕشەکەدا کوژراو یان بریندار بوون. بەناو ئەم قوربانیدانە یارمەتی لاوازکردنی توانای ژاپۆنی دا بۆ فراوانکردنی زیاتر بۆ باشووری ڕۆژهەڵاتی ئاسیا و دەرەوەی. سەرکردە نەوەوەتییەکان لەو کاتەدا چینیان وەک یەکێک لە هاوپەیمانە "چوار گەورەکان" ناساند، شانبەشانی ئەمریکا و یەکێتی سۆڤیەت و بەریتانیا، دانیان بەو ڕاستییەدا نا کە چین لە سەرکەوتنی جیهانی بەسەر فاشیزمدا بینیوێتی

نرخی سەرکەوتن زۆر قورس بوو بۆ چینییەکان. تەواوی خێزانە چینییەکان وێران بوون، ژێرخانی ئابووری لەناوچوون و برسێتی سەختییەکانی شەڕی زیاتر کرد. بەناو خۆپیشاگری خێڕک- جووتیاران، کرێکاران، خوێندکاران، سەربازان و ڕۆشنبیران بە هەمان شێوە- ئازایەتییەکی نائاسایی نیشان دەدا. شەڕی گەریلا لە لادێ، بەرخۆدانی کولتووری لە ڕەگەی ئەدەب و هونەر و خەباتی بوچان لە سەنگەری جەنگدا، هەموویان هەمای ڕۆحی نەبەزاوی نەتەوەیەک بوون کە بەیاری مانەویان هەبوو،ئەم ڕۆحە بوو بە هێزێکی بەهێز کە چینی مەدەرن

بنیات بنرەت. سەرکەوتنەکە نەک هەر سەروەری نەتەوەی پاراست بەڵکو سەرتای بزووتنەوەیەکی فراوانتر بوو بەرەو سەربەخۆیی و چاکسازی کۆمەڵایەتی و مەدەرنیزاسیۆن، دوای هەشتا ساڵ، میراتی سەرکەوتنی چین بەسەر دەستدرێژی و فاشیزمی ژاپۆن بەردەوامە لە داشتنی جیهانبینی میللەتەکە. بە چین بیرهێنانەوەی ئەم مێژووە تەنها بەزگرتن نییە لە قوربانیدانی ئابردوو بەڵکو پاراستنی ئاشتییە بە داهاتوو، چین هەموو ساڵێک یادی ٣ی ئەیلوول وەک "ڕۆژی سەرکەوتن بەسەر شۆڤێنگەزی ژاپۆن" دەکاتەوە. ئەم ڕووداوەسمانە وەک بیرهێنانەوەی ڕەزلەنان بە تەچووی شۆڕ و بەهای ئاشتی دەبینرێت. هەروەها تیشک دەخاتە سەر بانگەوازی چین بە بنیاتنانی جیهانێک کە لەسەر بنەمای ڕەزگرتنی یەکتر و هاوکاری و ئاسایشی هاوبەش دامەزراوە، یادی ٨٠ ساڵەی تەنها ڕەنگدانەوەی مێژوو نییە بەڵکو وانەیەک بۆ جیهانی ئەمڕۆ. لەگەڵ سەرهەڵدانی تەحەدای نوێ بۆ سەقامگیری نێودەوڵەتی، یادەوەری ڕەنجی چین لە شکستپێهێنانی فاشیزمدا جێخت لەسەر گرنگی یەکێتی لە دژی شۆڤێنگەزی و تووندڕەوی و تووندوتیژی دەکاتەوە. کۆمەڵگەی جیهانی دەبێت ئاوڕ لە بیربێت کە ئاو ئاشتییەی لە ساڵی ١٩٤٥دا بەدەست هات، لەسەر قوربانیدانی تاکی بێشومار بنیات نرا کە دژی ستەمکاری وەستانەوە.

ئایا تەواوی میلیشیاکان هەدەشەنەوە؟.. عوسمانی حاجی مارف

شتێک نەماوە لە سیاسەتی ناوخۆ و دەرەوەی عێراقدا لە دەستی ئەرێندا نەبێت، هاوپەیمانی "چوارچێوەی هەماهەنگی" کە پێکهاتەی دەسەڵاتی سیاسیە لە بەغدا، گروپی حزبی و میلیشیاکانی حوکمڕانی عێراق و حەشدی شەعبی، بەتەواوی پاشکۆ و دەسەز و ملکەچی ئێرانن، سەرکردەی لایەنگانی هەماهەنگی پەیانوایە کە لەلایەن کەماری ئیسلامی ئێرانەوە ئاو و هەوایان بە دابین دەبێت، هەر بۆیە تەواو چارەنوسی خۆیان بەهەموو شێوەیەک گرێداوە بە ئێرانەوە.

بەدوای شکستی دوانزە جارەکانی ئیران لەچاو ساڵانی ڕابردودا بەرفراوانتر دەردەکەوێت، نەک تەنها بە دابینکردنی چەکی پێشکەوتو بە هاوپەیمانەکانی، بگرە دامەزراندنی سیستەمی هاوئاهەنگی کە ئێپراسیۆنی سێ قۆڵی لە نێوان تاران و حزبوڵای لوبنان و کوتلە عەراقیەکان لە خۆدەگرێت.

ئەم هەنگاوانە دوای ئەوە دێت کە عەلی لاریجانی سەردانی بەغدای کرد و لەگەڵ سەرکردە دیارەکانی کوتلە چەکدارەکان کۆبوونەوە، دیدارەکانی لە بەیروت بەردەوام بون و لەگەڵ سەرکردەکانی حزبوڵا وتوێژی کرد، ئەم کۆبوونەوانە دوو بەیاری سەرکیان لەکۆتایی کە بریتین لە پێکهێنانی شانەی هەماهەنگی سێ قۆڵی و پەرەپێدانی سیستەمێکی پێشکەوتوی چەک بە ئەو کوتلانە، لەوانەش تەکنەلۆجیای دروستکردنی چەکی ناوخۆیی لەژێر چاودێری ئێراندا.

تاران لەبری ئەوەی چاوەڕێی ئاوگۆڕی دەخی ناوچەکەو دانوستانەکانی بێت لەگەڵ ئەمریکا، هەوڵدەدات جارێکی تر ژێرخانی سەربازی نافەرمی خۆی لە ناوچەکەدا بەهێز کاتەوە و پێگەی هاوپەیمانەکانی بەهێزتر دەکات، وەک وەستانوەیەک لەبەرامبەر ئەو فشارەی جێخت لەسەر چەکداماڵینی هێزە میلیشیاکان دەکرێت.

ئەم هەنگاوانە لەکاتێکدایە کە زیاتربونی گرژیەکانی نێوان ئێران و زلهێزەکانی ڕۆژئاوا و ئەمریکا لە پەرسەندندایە، لەسەر پرسی ئەتەمی و سەرهەڵدانەوەی هەڕەشە سەربازیەکانی نێوان تەلئەبیب و حزبوللایە، کە فشارێ بە هەوڵشاندنەوەی حەشدی شەعبی، ئەمەش وادەکات ئەو ئۆگرە پێشبینی بکرێت کە پێکهێنانی شانەیەکی هەماهەنگی سێ قۆڵی لە نێوان ئێران و هاوپەیمانەکانیدا دەتوانێت هەوڵی گەڕانەوەی قۆناغێکی نوێی دەوری ئێران بێت، نەک تەنها لە لوبنان و عێراق، بگرە لە سەرانسەری ناوچەکەدا بە گشتی.

هێزە میلیشیاکانی سەر بەئێران لە ناوچەکە بەرەو هەڵگرتنی چەکی پێشکەوتوو دەڕۆن، بە شێوەیەکی ناڕاستەوخۆ هەر پەڕۆیەک بە چەکداماڵین یان تەکنەکردنی فراکسیۆنەکان لە ئامێرە فەرمیەکانی دەوڵەتدا دەتدەکەنەوە.

سەرەڕای هەوڵە ناوخۆیەکانی لوبنان و عێراق بە بنیاتنانەوەی چەمکی دەوڵەت، کە هاوکاتی زیادبونی بارگرژی و نائارامیە، کە ئەم پێداگریەی ئێران لەسەر بەهێزکردنەوەی میلیشیاکانی دەتوانێت ببێتە هۆی دابەشبوونی زیاتر، کە ئاسۆی سەقامگیری سیاسی لە هەردوو وڵات

ئاڵوگۆڕتر بکات و پرسی چەک لە دەستی دەوڵەتدا بکاتە شتێکی درۆژخایەن و ئۆگری تەقینەوە.

بەمانایەک ئەم هەوڵانەی ئێران ئەوی لەدەکەوێتەوە کەهەموو هەوڵەکانی ئەمریکا بۆ پچڕاندنی پەیوەندیەکانی عێراق لە ئێران و دەرهێنانی لە تونێلی ئێران بەهودە دەبن، تەنانەت ئۆگەر ئەو هەوڵانە بگەنە ئاستی وێرانکردنی عێراق لەووی داراییەوە، ئەتوانین بڵێین گەر دەخێکی بەم شێوەیە تێپەڕێت، ئەوە عێراق و لوبنان لە پرسەی ململانێی نێوان ئەمریکا و ئێراندا دەورانێکی سەخت و دژوار بەسەر دەبەن.

هەبەتە ئەوەی کەسێکی وەک نووری مالکی، لایەک بەستنەوەی تەواوی دامودەزگاکانی عێراق بەئێرانەوە، لایەکی ترەوە عێراقی بە یاسایەکەوە بەستەوە و قەتیسکرد کە ئابوریەکەی تا ئاستی مەرگباری دەژێنێت، لەوانە بەینەوەی مووچە بە زیندانیانی سیاسی و شەهیدان و موجاهیدین و دەستبەسەرکراوانی ڕەفح و ئەوانەی لە کارەکانیان دوورخراونەتەوە و لە هێوی سیاسیەوە دەربەدەرکراون، ئەمە جگە لە مووچەی چەکدارانی هەزەکانی حەشدی شەعبی کە بودجەکەیان لە سێ ملیار دۆلار تێدەپەڕێت و بەردەوام لە زیادبوونداید، ئەمەش ئەو تاوانەیە کە مالکی و هەزە شیعەکان عێراقیکی "نوێیان" لە پەیوەند بە ئێران و حزبوڵای لوبنانەوە دامەزراند.

پەش ئەوەی ئەمریکا عێراق ئادەستی ئێران بکات، کارگێڕی مەدەنی دەسەڵاتی ئەمریکی، پۆڵ بریمەر، ئەنجومەنی حوکمەانی دامەزراند، کە پێشکێک بوو بۆ دامەزراندنی سیستەمێکی تایفەگەری و مەزهەبی و قەومی کە بۆ شێوەیەک داڕژرا، بووە مایەی دەستکەوێکی گەورە بۆ لایەنە شیعەکانی سەر بە ئێران. واتە ئاشکرایە کە پڕۆژەکە لەو کاتەدا ١٠٠٪ ئەمریکی بوو، ئێران ئەمریکای ناچار نەکرد دەسەڵات ئادەستی شونکەوتوانی بکات، بەڵکو ئەمریکا بە ئاوڕکاری بەریتانیا ئۆکارەی ئەنجامدا کە عێراق بخاتە ناو تەڵەیەکی تائیفیەوە کە بە ماوەیەکی زەر نەتوانێت لەی دەرچێت. بەڵام خەیاڵی سیاسی و نەخشەی ئەمریکا لە وێرانکردنی عێراقدا، ئاراستەکەی بەرەر ئەو ئاقارە برد، کە عێراقی زەلیلی ژێردەستی ئێران کرد و لە هەمانکاتدا باڵادەستی ئێران توانی ببێتە هەڕەشەیەکی گەورە و مەترسیدار بۆ سەر ئیسرائیل و بەرژەوەندیەکانی خودی ئەمریکاش. "عێراقی نوێ" لە بنەڕەتدا مامەڵە و هەڵەو تاوانەکی ئەمریکی بوو، کاتێک هەزەکانی لە ساڵی ٢٠١١دا ڕەیشتن، دانیان بەو شکستەدا نا کە لە بەرژەوەندی هەژموونی ئێران شکایەوە.

هەشت ساڵی سەرکایەتی ئۆباما ئەو سەردەمە زێڕینە بوو کە ئێران چالاکانە بوونی هەمیشەیی خۆی لە عێراق، سوریا، لوبنان و یەمەن دامەزراند، ئەمە ئیدارەی ترەمپ لە نیگەرانی بارودۆخی ناوچەکە و پشتیوانی ئیسرائیل بۆ چاوخشاندنەوە بە مەسەلەی ئاسایشی خۆی لە ناوچەکەدا، ترامپ ڕوبەڕوی دۆخێکی دژوار دەکاتەوە، بەوەی کە دیپلۆمات دیسان کۆنترۆڵی هێزە نائاساییەکانی ناو عێراق بگێڕنەوە ژێردەستی خۆی.

لایەنە شیعەکانی دەسەڵاتدار لە عێراق، لەکاتێکدا خۆیان ئامادە دەکەن بۆ پاراستنی دەسەڵاتیان بە دوای هەڵبژاردنەکانی داهاتوو، کە بەیارە لە مانگی تشرینی دووەم ئەنجام بدرێت، پەنایان بردۆتە بەر واژەکردنی هێکەوتنێکی ئەمنی لەگەڵ ئێراندا، تا لەگۆیان پەبەدات هێزەکانی ئێران بانگهێشت بکەن ئۆگەر هێرشێ لە دەسەڵاتەکەیان بکرێت.!

ئاشکرایە کە ئەم واقعە لە ئاگاداری عەقڵی سیاسی ئەمریکا تێپەڕ نابێت، چونکە هەوە و پلانی بۆ گەلانەوەی باڵادەستی بەسەر عێراقدا داڕێژراوەو کاری لەسەر دەکات، کە سەرەتا لە چەکداماڵینی میلیشیاکانیەوە دەستپێدەکات.

ئێران بۆ خۆی ئەوە دەزانێت بەیاری داماڵینی چەک لە میلیشیاکانی سەربە ئێران لە هێزەکانی ناوەڕاست گەلانەوەی نییە، هەروەها ئەوەش دەزانێت، کە ترامپ نزیکەی سێ ساڵ زیاتر لە کەشکی سپی دەمێنێتەوە. ئەمەش کاتێکی دووردرێژ و سەختە بۆ ئێران کە چاوەڕوانی ئاوگۆی تر لە نەخشەو سیاسەتی ئەمریکا بکات. هەرچەندە ترەمپ بەشێک لە بەیارەکانی پێشووی پێچەوانە کردووەتەوە، بەڵام تەنها بۆ بەدەستهێنانی ئیمتیازاتی باشترە کە سوودی بۆ ئابووری ئەمریکا هەبێت، لە ئۆگۆری سەرکەوتنی ترامب لە داماڵینی چەکی میلیشیاکانی ئێراندا، ئەتوانێت ئاڵۆگۆڕێک لە ڕێژەهێزاتی ناوەڕاست بۆ قازانجی باڵادەستی ئەمریکا لە ناوچەکەدا تەمار بکات، لەهەمانکاتدا دەبێتە دەستکەوتێک بۆ هێلی سەرمایەگوزاری و وەبەرهێنان و بازرگانی لە چوارچێوەی بەرژەوەندیەکانی ئەمریکا لە ناوچەکەدا.

گومانی تیا نیە کە تا کەماری ئیسلامی باڵادەستی حکومەتی ئێران بێت، هەروەها دەسەڵاتی سیاسی عێراق لە چوارچێوەی پێکهاتەی هێزە تائفی و مەزهەبی و قەومیەکاندا بمێنێتەوە، دۆخی عیراق هەر بە ناجێگیری و ئاژاوەی سیاسی و نا ئەمنی و کارەسات بەسەر دەبات،

عێراق وەک گۆڕەپانێکی بەردەوام و کراوە بۆ پێکدادانی پێژەکانی نفوزی نێوان ئێران و ئەمریکا دەمێنێتەوە، ئەم ململانێیە لە لایەن خودی لایەنە شیعە و سوننەکان و کوردەکان کە ئەمڕۆ ئیدارەی عێراق و کوردستان دەکەن، بەردەوامن لەوەی خۆیان بە دەست قەیرانە ئەمنی و ئابووری و سیاسی یەک بۆ دوای یەکەکاندا قەتیس بکەن.

واقیع ئەوەیە کە عێراق و کوردستان و لوبنان و تەواوی ناوچەکە لەم دەخەدا بەردەوام هۆبەوی ئاستەنگی دەبێتەوە و ئاسەی ئارامی دیار نیە، پرسی چەکی میلیشیا یەکەکە لە گەورەترین بەڵا بۆ سەر ژیانی کرێکاران و خەڵکی زەحمەتکێش و نەداری ناوچەکە، ئاشکرایە واشنتۆن هەوڵشاندنەوەی ئەو گروپانە بۆ مەرجی پێشوەختە بۆ پابەندبون بۆ بەرژەوەندیەکانی خۆی ماماڵەی دەکات، ئەمریکا دژی هەزی میلیشیا نیە، دژی ئەو هەزە میلیشیایانەیە کە لە ژێر کۆنترۆڵی خۆیدا نابێت، یان دژ بەوانەیە کە دژمنایەتی ئەمریکا دەکەن، ئەستا هەوڵی ئەوە دەدرێت ئەو هەزە ملیشیایانە هەوڵشتەوە کە سەربە ئێرانن و دوژمنایەتی ئەمریکا و ئیسرائیل دەکەن، هەرهەزێکی میلیشیا دوژمنایەتی ئەمریکا نەکات، بەر ئەو هەرشە ناکەوێت، باشترین نمونە هەزە دەندەکەی ئەحمەد شەرعە لە سوریا.

لەگەڵ خەردا هەڵدەم.. خولیا حوسێن

لەنێوان خەر هەڵاتن و خەر ئاوابووندا
هەر ساتێک و کاوێک دەخەمە سەرم
کاوی دایک ، ئارامی و
بەرپرسیارێتی و
تا ئەوپەڕی عەشق و شێتی و خۆشویستی دایکایەتیم بەسەر
کرپەکانمدا دابەش دەکەم
دەم لەگەڵ هەموو خورپەکانی
دەیان، خورپە دەکا
دەزانم ئەوان ئیتر نە کرپەن
نە منداڵ و نە هەرزە

بەڵام ڕوونە هیچ کەسێک نازانێت و ناتوانێ وەکوو خۆم خۆشیانی بوێ

کاتێک کەاوی خوشکایەتی دەخۆمە سەر
لە دوورەوە بە ئارامیان ئارامم ،
بە خۆمیان خۆم دەخۆمەوە.
کەاوی فریشتە و فریا کەوتنی ئەوانەی لەو ساتانەدا لە من زیاتر
کەسیان نیە
ئەو کەاویان لەهەموو کەاوکانیتر
پێ ڕەنگ تر
دەی تاریان ڕەنگەڕژ دەکا
کە کەاوی ڕاوژکار ی دەخۆمە سەر
دەبمە ڕابەری بەکەسان تەنک تەنک فرمێسکەکانیان چک دەکەم بە
بەخشینی ئومێد ، هیوا
لەکاتێکدا هیوا و ئومێد لە ناخیاندا
گیانیان داوە
ئەوارانیش
کەاوی ژنەتیم ، کەاوی سەروەریم ،
کەاوی خەدی خۆم
دەخۆمەوە سەرم و
دەپرسم
ئەڕە تاراوگەیە یان نیشتیمان
من لە وەدا لە خۆم ون بووم
ئەڵەرانە خۆم دەزیە
لەوە هیچ کەاوکم نەبوو
لەڕە دەیانی سەروەریم خستەتە سەر

تابلۆیەک خانیی لە ڕەنگ ڕەنگەک خانیی لە تابلۆ.. نەوزاد بەندی

لە نیوەی ڕە
لە ژەر درەختەکا منت بینی،
وای دانە نەتدیوم، بڕە ..

بۆ بە ئاوەدانەوە ..
کوشندەیە گۆرانەوە بە ئابووردووە..
یان گۆرانەوە بە ناو جەنگ
کوشندەیە ژەهری گۆرانەوە ..

★ ★ ★

خەمت پێ ناناسێنم
چونکە وەک ئەوە وایە ئازیزەکت
داوەتی پاشماوەکانی جەنگ و
بەردومانکەی ..
وەک ئەوە وایە لەناو گۆڕەکا
دەعوەتی ژیانکەی ..
خەمت پێ ناناسێنم ..
نامەوێ ..نا، بەهەی منەوە زیانکەی

★ ★ ★

قەت ئەوەندەی من ،
پەویستت بەو دیدارە نییە ..
قەت هەندەی شاخەکی بەستۆڕەک
پەویستت بەو بەهارە نییە ..
ئاوە مەدارەوە و ..بۆ ..
وەک چۆن ئاستی
چاو دادەخا و
ناچێتە ناو ماڵی درێ ..
قەت ئەوەندەی من پەویستت
بە ئیقامەی ئەو شارە نییە ..
قەت هەندەی گۆڵایەکی زەرد
پەویستت بە لقی ئەو دارە نییە ..
بە جەم بۆڕ ، بە ئاوەدانەوە ..
سوودی نییە دەستپەکردن
لە سەری ساڵانەوە ..
هەرچەندە بەفر ئاویشی نەی،
هەر دەتە هەیوان و
داڵانەوە …!

★ ★ ★

شوێنێ شک نابەم ،
بە کاری هەواسینی تابلۆی نوێ بێ ..
قەت لێ خەت مەپرسە ،
ئەبێ ئەم شێوەکارە کێ بێ ..
هەر کەسێ بێ،
تازە شوێنێکی نەماوەتەوە بێ جێگیربوون
تازە هێلکی نەماوەتەوە بێ هاکردن
تازە کاتکی نەماوەتەوە بێ بەسەر بردن ..
هەژی سەد جار
هەوو بێ هەوو ئەبەتەوە
لەگەڵ
مردن ..
تازە تەپڵەی چیرکی گەشتی کازیوە ..
گەشتی ژێر بارانی
تۆ و من ..
وشک بووینەوە وەک دوو مەروو ..
بووین بە دوو لاپەڕەی
لەیادکراوی مەژوو ..

⋆ ⋆ ⋆

مەڵێ زوو نەی ..
زوو تەواو بوو ئێو چاپتەرێی
باسی دوو تاڵەبەی زانکێ بوو
یەکێکیان گەرم و گوڕ
یەکێکیان سارد و سڕ
یەکێکیان تەر و پڕ
یەکێکیان شڕ و ووڕ ..
زۆر بێ قورسیی لێ من تەپڵەی ..
هەزار ساڵ زیاتری خایاند ..
بێ خەمەوە ،
هەزاران خوێندەری گریاند ..
قەت مەڵێ بەچی وا خەڵا تەپڵەی ..
بێ خەمەوە ،
ماڵی خوێندەرکانیشمی هەوخاند ..
یەکێکیان سەربازێ بوو ، نائومێد ..
بەر نەژنەی گوڵیان دا ،

هەرچەند ئاڵای سپی هەڵکرد ..
هەرچەند وەک باوکی موحەممەد دوژمن،
دەستی ئاوەشاند ..
قەت مەڵێ ئەو عەشقەی من و تۆ
بەچی زەری نەخایاند ..

نەوزاد بەندی

دوو ڕووەی شیعری سەردار ئەزا جاف

پەڕە پەڕەی ئەوارانم بە سووتان و
دەست و پەنجە
سەک و سۆ و تەزیوی خەم پە خەفەکرد
ژیلەمۆی زەردی ئەوارە
بوو بە برین، بە قەتماغە
هەشتان تک تک خوێن دەچۆڕێ
ژە دونیای جوانی ئاڵەکەک
کەچەری بووم
بە ڕووخۆشی ڕووکەشەوە
گریانم بوو
نها هەر پەیکی ئاڵەکەک
سەزەکانت دەبارێنە
دەست و پەنجەی
ناڵە ناڵە هەولێر دەگرێ
دیسانەوە
شین ژانم بوو

سەردار ئەزا جاف
شاعیر و ڕۆخنەگر، ئەمانیا